

PREGLEDNI RAD

Dario Kuntić*

Uspon Kine i sigurnost azijsko-pacifičke regije

* Dr.sc. Dario Kuntić, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske.
E-MAIL: dkuntic@yahoo.com.

SAŽETAK: Cilj ovog rada je analizirati uspon Narodne Republike Kine prema statusu regionalnog hegemona koji podriva američku dominaciju u istočnoj Aziji i narušava sigurnosnu strukturu azijsko-pacifičke regije. Glavna premisa rada ogleda se u tezi da Kina teži uspostavi sinocentričnog regionalnog poretka, čime dolazi u izravan sukob interesa sa Sjedinjenim Državama koje nastoje očuvati dominantnu poziciju u azijsko-pacifičkoj regiji. Slijedom toga, rad se usredotočio na analizu uspona Kine prema statusu regionalnog hegemona i globalne sile, razmatranje koncepta tranzicije moći unutar međunarodnog sustava kao modela razumijevanja suvremenih američko-kineskih odnosa te analizu američke vanjskopolitičke platforme u azijsko-pacifičkoj regiji. Zaključak je da će nastojanja Kine da istisne Sjedinjene Države iz istočne Azije i preuzme ulogu regionalnog hegemona predstavljati strahovito velik izazov za američku dominaciju u azijsko-pacifičkom prostoru. Strah Amerike da će je Kina istisnuti iz istočne Azije ojačat će njezina nastojanja da zadrži širenje kineske moći i utjecaja unatoč činjenici da će je takvi postupci približiti ozbiljnom sukobu sa sve moćnijim konkurentom. Stoga je evidentno da Ameriku i Kinu očekuje stoljeće borbe za dominaciju. Pitanje je samo kojim će se intenzitetom ta borba odvijati.

KLJUČNE RIJEČI:

Amerika, Kina, tranzicija moći, sinocentrizam, hegemonija

Uvod

Uspon Kine kao globalne, političke i vojne sile predstavlja jedan od najvažnijih događaja u transformaciji globalnog sustava. Također predstavlja veliki izazov dugogodišnjoj američkoj dominaciji u azijsko-pacifičkoj regiji. Sjedinjene Države su njome suvereno dominirale od kraja Drugog svjetskog rata i kreirale politike nužne za osiguravanje njihovih nacionalnih interesa. Međutim, transformacija Kine u svjetsku silu promijenila je strukturu regionalnih odnosa narušivši donedavno neupitnu američku hegemoniju u istočnoj Aziji. Amerika i Kina su se tako našle u izravnom natjecanju za regionalnu dominaciju koja narušava postojeću ravnotežu snaga i unosi tenzije u njihov ionako složen odnos.

Cilj ovog rada je analizirati uspon Kine prema statusu regionalnog hegemonu koji podriva američku dominaciju u istočnoj Aziji i utječe na sigurnosnu strukturu azijsko-pacifičke regije. Glavna premisa rada ogleda se u tezi da Kina teži uspostavi sinocentričnog regionalnog poretka, čime dolazi u izravan sukob interesa sa Sjedinjenim Državama koje nastoje očuvati dominantnu poziciju unutar azijsko-pacifičkog sustava. Slijedom toga, rad se usredotočio na analizu uspona Kine prema statusu regionalnog hegemonu i globalne sile, razmatranje koncepta tranzicije moći unutar međunarodnog sustava kao modela razumijevanja suvremenih američko-kineskih odnosa te identificiranje parametara koji određuju američku vanjsku politiku u azijsko-pacifičkoj regiji.

Odnos između Sjedinjenih Država i Kine s pravom je opisan kao jedan od najvažnijih odnosa unutar međunarodnog sustava. Tranzicija moći u istočnoj Aziji iz tog razloga predstavlja jedan od najvećih događaja i izazova suvremenog doba. Stoga je zadaća ovog rada pružiti detaljnu studiju američko-kineskih odnosa kako bi se stvorio konstruktivan okvir za razumijevanje suparništva između dvije svjetske sile čiji bi animoziteti u slučaju eskalacije mogli imati nesagledive posljedice po globalni sustav.

Uspón Kine prema statusu globalne sile

Preobrazba Kine iz siromašne, zaostale i izolirane države u naprednu, modernu i otvorenu svjetsku silu rezultat je razvoja njezinih ekonomskih, tehnoloških i intelektualnih kapaciteta koje je krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća inicirao vrhovni kineski vođa Deng Xiaoping. Deng je maoistički radikalizam uspješno zamijenio umjerenim pragmatizmom te se umjesto ideološke indoktrinacije usredotočio na gospodarski razvoj zemlje. Kina je pod Dengovim vodstvom usvojila tržišne reforme, pokrenula industrijalizaciju te počela ulagati u obrazovanje i razvoj.

Deng se pokazao uspješnim i na vanjskopolitičkom planu. Kina se otvorila međunarodnoj trgovini, stranim investicijama i tehnološkom transferu, što joj je osiguralo pristup stranim tržištima i proizvodima te omogućilo obučavanje i osposobljavanje stručnih kadrova u suradnji s inozemnim partnerima. Vrhovni vođa mudro je iskoristio zbližavanje Kine i Sjedinjenih Država koje je nakon sovjetsko-kineskog razdora započeo njegov prethodnik Mao Zedong te učvrstio strateško partnerstvo između ideoloških suparnika. Zatopljenje odnosa s Amerikom rezultiralo je uspostavom diplomatskih odnosa između Pekin-ga i Washingtona, prekidom službenih veza između Sjedinjenih Država i Republike Kine na Tajvanu te priznavanjem Narodne Republike Kine kao jedinog zakonitog predstavnika kineskog naroda.

Sklopivši pragmatičan partnerski odnos sa Sjedinjenim Državama, Deng je usvojio politiku strateške fleksibilnosti koja je Kini omogućila samostalno određivanje stupnja interakcije s ostalim akterima međunarodne zajednice i osigurala joj “vremenski suverenitet” unutar kojega je neometano mogla razvijati svoje potencijale. Vanjskopolitički model ograničene interakcije sa svijetom uspješno su primjenjivali svi njegovi nasljednici. Kineski lideri, stručnjaci i politički savjetnici prihvatili su dekret vrhovnog vođe Deng Xiaopinga da Kina mora usvojiti nizak profil u međunarodnim odnosima kako bi kupila vrijeme dok se ne modernizira i postane snažnija (Ding 2009: 103). U širem smislu, držala je pognutu glavu, kako je to rekao Deng, “da ne razotkrije svoje svijetlo” (Zakaria 2009: 110-111).

Tri desetljeća nakon usvajanja tržišnih reformi i otvaranja svijetu, Kina je postala najbrže rastuća svjetska ekonomija čija se prosječna stopa rasta kretala oko deset posto. U istom je razdoblju više od 400 milijuna ljudi izvukla iz siromaštva, što je najveće smanjenje koje se ikada dogodilo. Prosječni dohodak Kineskinja i Kineza povećao se gotovo sedam puta. Unatoč nedostacima i slabostima Kina je u masovnim razmjerima ostvarila san svake zemlje Trećeg svijeta – odlučujući raskid sa siromaštvom (Zakaria 2009: 98-99). Štoviše, postala je jedan od glavnih zamašnjaka svjetskog gospodarstva. Njezin ekonomski uzlet omogućio joj je da 2010. godine pretekne Japan i postane drugo po veličini gospodarstvo svijeta, odmah iza Sjedinjenih Država. Kina u svom vlasništvu drži 3,1 bilijun dolara, što je čini najvećim posjednikom deviznih rezervi na svijetu. Njezine su zalihe strane valute dva i pol puta veće od rezervi Japana i devet puta veće od rezervi zemalja članica euro-zone. S udjelom od 14,8 posto u svjetskom bruto društvenom proizvodu Kina se čvrsto pozicionirala iza Sjedinjenih Država. Izvještaj Goldman Sachsa *BRICs and Beyond* (2007.) razmatra niz predviđanja kineske ekonomije do 2030. godine koja se kreću od niskih 11.000 dolara bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika (ukupno 16 bilijuna) sve do 22.000 dolara bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika (ukupno 32 bilijuna). Izvješće navodi da će na svakoj

razini iznad najniže granice navedene u prognozi kineska ekonomija u ukupnom gospodarskom obimu prestići američku negdje tijekom 2020-ih (Geis 2011: 356). Bez obzira ostvarile se prognoze ili ne, ostaje činjenica da opseg kineske ekonomske moći međunarodnom sustavu daje potpuno novu dimenziju. Preobrazba Kine u gospodarsku silu omogućila je Pekingu da razvije vojnu moć, zadobije politički utjecaj i nakon dugih godina strpljive i neupadljive vanjske politike krene aktivno sudjelovati u međunarodnom sustavu.

Kina je iz strateških, diplomatskih i ekonomskih razloga tri desetljeća svoju politiku prilagođavala Sjedinjenim Državama. Nakon okončanja hladnoratovskog razdoblja, kineski stratezi, akademici i pripadnici partijske elite su očekivali da će svijet ući u multipolarni sustav međunarodnih odnosa. Suprotno očekivanjima, svjetskim potetkom zavladała je samo jedna sila – Amerika. Točnije, tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća kineski analitičari postali su uvelike zabrinuti američkim globalnim primatom, čak i hegemonijom, i njegovom mogućnošću mobilizacije moćnih savezničkih snaga kako bi ostvario svoje sigurnosne ciljeve. Izrazita zabrinutost kineskih stratega odnosila se na pitanje hoće li Sjedinjene Države i njezini saveznici upotrijebiti silu protiv Kine ili na način štetan po kineske interese (Gill 2007: 3). Iako nisu bili zadovoljni takvim raspletom, kineski lideri nisu imali izbora nego se još jednom prilagoditi međunarodnim tokovima. Stoga su se usredotočili na ekonomski rast, unutarnju stabilnost i gospodarsku suradnju, posebice s razvijenim ekonomijama Azije i Zapada. Peking je prepoznao da su ga ekonomski i diplomatski uspjesi doveli u bolju poziciju da aktivnije djeluje u regionalnim i svjetskim poslovima (Sutter 2010: 103). Nastojeći se prikazati kao odgovoran međunarodni akter, Kina je željela ostale uvjeriti da je njezin uspon miroljubiv te da njezin ekonomski razvoj i rast vojne moći ne predstavljaju prijetnju ni svijetu. Peking u svojim službenim vanjskopolitičkim dokumentima učestalo ističe predanost principima mira, suradnje, dijaloga, konzultacija i obostrane koristi. Njezini službeno formulirani ciljevi su “harmonično društvo” i “harmoničan svijet” (Kissinger 2012: 458). Kina je 1997. godine donijela “novi sigurnosni koncept” kojim je mirnu koegzistenciju, obostrano korisne gospodarske kontakte, dijalog među državama u cilju povećanja povjerenja i mirno rješavanje sporova proglasila svojim središnjim interesima (Kang 2007: 84). Usvojila je prilagodljivu političku liniju, nudi velikodušnu pomoć (koja često daleko nadmašuje ono što nude Sjedinjene Države) i brzo je sklopila sporazum o slobodnoj trgovini s ASEAN-om. Pošto je dugo izbjegavala multilateralne saveze, nedavno se uključila u sve moguće – čak je i sama stvorila jedan, Istočnoazijski samit, koji znakovito isključuje Sjedinjene Države (Zakaria 2009: 122). Služeći se “diplomacijom smiješka”, Peking je na pomirljiv i vrlo učinkovit način osigurao da susjedne vlade ne strahuju od rasta nje-

gove moći nego da na obostranu korist s Kinom grade partnerski odnos i jačaju trgovinske veze. Unatoč rastu gospodarske moći, Kina se i dalje smatrala siromašnom zemljom koja se više treba fokusirati na unutarnje reforme, a manje se baviti vanjskom politikom. U svojem dvoipolsatnom govoru na sedamnaestom stranačkom kongresu 2007. predsjednik Hu Jintao podrobno se bavio ekonomskim, financijskim, industrijskim, socijalnim i ekološkim pitanjima – ali je potpuno zanemario vanjsku politiku (Zakaria 2009: 111). Slijedeći politiku Deng Xiaopinga, kineski lideri od Jiang Zemina do Hu Jintaoa provodili su prilagodljivu, strpljivu i neupadljivu vanjsku politiku.

Dugogodišnja vanjskopolićka paradigma počela se korjenito mijenjati ustolićenjem Xi Jinpinga, ambicioznog predsjednika koji je odlučio Kinu vratiti u epicentar svjetskih zbivanja. Iako je djelomićno zadržao vanjskopolićku platformu svojih prethodnika, Xi je u svoju misao unio bitne elemente koji ocrtavaju budući smjer kineske vanjske politike. Za razliku od Hu Jintaoa, Xi se nije ustručavao od izjava kako Kina mora igrati važnu ulogu u izgradnji globalnog sustava. Štoviše, u veljaći 2017. godine naglasio je da bi Kina trebala “predvoditi međunarodnu zajednicu u izgradnji pravednijeg i razumnijeg novog svjetskog poretka”. U svom troipolsatnom izlaganju na devetnaestom partijskom kongresu u listopadu 2017. godine, Xi je rekao kako je došlo vrijeme da “preuzmемо središnje mjesto u svijetu i više učinimo za čovječanstvo” te najavio da će Kina do polovice 21. stoljeća” po pitanju sveobuhvatne nacionalne moći i međunarodnog utjecaja postati globalni lider”. Graham Allison ističe da će Xi nastojati “Kinu ponovo učiniti slavnom” na način da: vrati Kini nadmoć koju je uživala prije uplitanja Zapada; ponovo uspostavi kontrolu nad teritorijima koje Komunistička partija smatra dijelovima “velike Kine”, uključujući ne samo Xinjiang i Tibet na kopnenom dijelu nego i Hong Kong i Tajvan; obnovi povijesnu sferu utjecaja duž njezinih granica i na obližnjim morima kako bi joj drugi odali poštovanje koje su velike nacije uvijek zahtijevale; i zatraži poštovanje drugih velikih sila u svjetskim odoborima.¹ Kina se dugo vremena smatrala “Središnjim kraljevstvom”, odnosno središtem civilizacije. S najvećom populacijom na svijetu i najbrže rastućom ekonomijom, Kina je na dobrom putu da vrati svoj status (Geis 2011: 355).

Izgradnja sveobuhvatne nacionalne moći, globalnog diplomatskog utjecaja i široke trgovinske mreže Kini je osigurala čvrstu bazu za uspostavu hijerarhijskog sustava regionalnih odnosa utemeljenog na povijesnoj ideji sinocentrizma. Prema tom shvaćanju, Kina predstavlja “centar civilizacije” ili “centar svijeta” koji u odnosu na druge političke jedinice uživa superioran status. Tributarni sustav kojega su

1 What Xi Jinping Wants, *The Atlantic*, 31. 05. 2017.,
<https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/05/what-china-wants/528561/> (01. 06. 2017.)

prije dva milenija uspostavili Kinezi zahtijevao je od njihovih vazala priznavanje nadmoći Središnjeg kraljevstva i iskazivanje počasti caru kako bi zauzvrat mogli uživati u povlasticama bez bojazni od političkog ili vojnog podčinjavanja. Jezgru tributarnog sustava činio je sustav institucija i normi koje su regulirale diplomatske i političke kontakte, kulturne i ekonomske odnose te posebice jasno određen odnos između dvije političke jedinice. Nasuprot modernom vestfalskom idealu jednakosti među državama-nacijama, tributarni sustav je naglašavao “asimetriju i međuovisnost superiornog/inferiornog odnosa”, a nejednakost je bila osnova svih odnosa između dvije cjeline (Kang 2012: 55-56). Mnogi kineski teoretičari međunarodnih odnosa fascinirani su tributarnim sustavom, a neki smatraju da predstavlja jedno od ključnih ishodišta razvoja kineske škole međunarodnih odnosa (Feng 2010: 76). Kineske političke elite uvelike smatraju da upravo sinocentrični sustav predstavlja prirodni poredak koji jamči sigurnost, stabilnost i prosperitet, svojevrsnu *Pax Sinicu*.

Okosnicu današnjeg sinocentričnog sustava predstavlja politika intenzivne suradnje s međunarodnim tržištima. Naime, Kina se uvelike koristi trgovinskim vezama praćenima donacijama i izravnim stranim investicijama kako bi demonstrirala svoju naizgled dobrohotnu politiku, ojačala diplomatske veze i osigurala prirodne resurse nužne za daljnji gospodarski razvoj. Najočitiiji primjer te politike predstavlja više od bilijun dolara vrijedna inicijativa nazvana “Jedan pojas, jedan put”. Kina njome nastoji uspostaviti gustu infrastrukturnu mrežu od istočne Azije preko Afrike do zapadne Europe kako bi potaknula trgovinsku i investicijsku integraciju država te se pozicionirala kao proizvodno i inovacijsko središte koje diktira pravila za sve koji mu gravitiraju. “Jedan pojas, jedan put” predstavlja plan promjene igre za ulazak u novu fazu globalizacije, jednu sinocentričnu viziju koja priziva drevni Put svile – ali ovoga puta pod uvjetima Pekinga. Prije negoli cilja na poboljšanje industrijske ili proizvodne kapacitete zemalja domaćina, širi i jača glavne transportne i energetske pravce, uključujući luke, željeznice, komunikacije, električnu energiju i cjevovode. Projekt bi na kratkoročnom i srednjoročnom roku trebao potaknuti osjetljivu kinesku ekonomiju kroz izgradnju, telekomunikacijske ugovore i kapitalna dobra, dok bi dugoročno otvorio nove trgovinske rute kako bi kineski proizvodi punili police država “Jednog pojasa, jednog puta” u nadolazećim desetljećima.² Kina će u tom procesu sklapati bliske ekonomske i političke veze s gotovo svakom zemljom na euroazijskom kontinentu – zbog čega će mnogi u Sjedinjenim Državama na “Jedan pojas, jedan put” prije gledati kao na geopolitičku zavjeru nego na pokušaj ostvari-

2 China's New Silk Road Is Getting Muddy, Foreign Policy, 09. 01. 2017., <http://foreignpolicy.com/2017/01/09/chinas-new-silk-road-is-getting-muddy/> (17. 06. 2017.)

vanja dobitka za sve uključene strane kao što to tvrdi Kina.³

Inicijativa “Jedan pojas, jedan put” Peking u službi kao instrument uspostave nadzora nad ekonomskim tokovima, širenja političkog utjecaja i jačanja kineske meke moći na regionalnom i globalnom planu. Naime, financiranje infrastrukturnih projekata u drugim državama temeljeno je na zajmovima, a ne dotacijama, što znači da bi državne kineske kompanije u slučaju da strane vlade ne budu u mogućnosti otplatiti zajmove mogle postati vlasnicima njihovih rudnika, naftovoda i elektrana. Stežući pristup stranim tržištima, Kina postepeno širi mrežu ekonomskih veza i političke suradnje te s vremenom zadobiva nadmoć nad drugim državama. Anja Manuel stoga tvrdi da Kina brzo prerasta u najprostraniji svjetski trgovinski imperij.⁴

Projekt “Jednog pojasa, jednog puta” također ima značajnu stratešku komponentu. Kina njime želi osigurati dotok strateških sirovina poput energenata i minerala nužnih za održavanje njezinog zahuktalog gospodarstva. Žurna potreba Kine za prirodnim resursima nužnima za pogon njezinog gospodarskog razvoja, koji ne uključuju samo energente poput nafte i plina, jedan je od važnijih motivirajućih faktora koji utječu na kinesku vanjsku politiku. Peking je nasrtljivo pristupio gotovo svim državama s resursima dostupnima za izvoz kako bi pomogao radu kineskog gospodarskog stroja. To je često vodilo bliskim odnosima s nemoralnim režimima (Bergsten i drugi 2006: 121). Tako Kina kupuje platinu i željeznu rudu od Zimbabvea, a zauzvrat prodaje Robertu Mugabeu oružje i uređaje za ometanje radija – unatoč zabrani SAD-a i Europske unije – koje on upotrebljava za zastrašivanje, uhićivanje i ubijanje domaćih opozicionara (Zakaria 2009: 120). Na istom principu posluje i sa Sjevernom Korejom iz koje uvozi rijetke metale nužne za visokotehnološke komponente koje se ugrađuju u moderne elektroničke uređaje poput mobilnih telefona.

Najočitiji primjer nove kineske strategije predstavlja gospodarski koridor koji bi trebao povezati grad Kashgar u krajnje zapadnoj kineskoj pokrajini Xinjiang s lukom Gwadar u pakistanskoj provinciji Baluchistan. Uzevši u obzir blizinu Perzijskog zaljeva, luka bi mogla poslužiti kao prekrajna točka za kineske energetske zalihe koje bi time zaobišle Malajski zaljev u jugoistočnoj Aziji. Osim komercijalne svrhe, Gwadar je dovoljno dubok da prihvati podmornice i nosače zrakoplova. U biti, vojna logika iza razvoja luke postaje sve značajnija kako je Kineska oslobodilačka armija pokrenula udaljene operacije

3 In Japan, Trump and Abe Offer Alternative to China's “Belt and Road”, *The Diplomat*, 08. 11. 2017., <https://thediplomat.com/2017/11/in-japan-trump-and-abe-offer-alternative-to-chinas-belt-and-road/> (10. 11. 2017.)

4 *China Is Quietly Reshaping the World*, *The Atlantic*, 17. 10. 2017., <https://www.scribd.com/article/361874067/China-Is-Quietly-Reshaping-The-World> (18. 10. 2017.)

koje se kreću od antipiratskih misija u Arapskom moru do evakuacije kineskih radnika u Libiji. (Cai 2017: 4-5). Na posljetku, Kina je u srpnju 2017. godine u Džibutiju uspostavila svoju prvu preoceansku vojnu bazu kako bi se strateški odlučnije pozicionirala na Afričkom rogu i Indijskom oceanu. Baza je smještena u neposrednoj blizini tjesnaca Bab-el-Mandeba i Sueskog kanala kroz koje dnevno prolazi većina od milijardu dolara vrijedne kineske robe namijenjene europskom tržištu. Njezina lokacija kineskoj vojsci omogućava brzu projekciju sile na dijelovima afričkog kontinenta i Bliskog istoka u koje je Peking investirao milijarde dolara i gdje ukupno živi i radi oko milijun Kineza. Iako ne impresionira veličinom, na simboličkoj razini šalje jasnu poruku Sjedinjenim Državama da ne namjerava ustuknuti pred njezinom globalnom moći. Ukratko, uspostava vojne baze tisućama kilometara od njezinih granica odražava sve odlučniju promociju kineskih interesa na međunarodnoj sceni.

Promjena kineske vanjskopolitičke paradigme najvidljivija je na području istočne i jugoistočne Azije. Peking je pokazao iznimnu nepopustljivost u teritorijalnim sporovima u Istočnom i Južnom kineskom moru koje je proglasio središnjim vanjskopolitičkim interesima. Ranijih godina su središnjim interesima proglašavani specifični teritorijalni interesi poput Tajvana i Tibeta, koje Komunistička partija smatra unutarnjim kineskim pitanjima. Xi je i na devetnaestom partijskom kongresu jasno poručio da Peking “nikada neće nikome, bilo kojoj organizaciji ili političkoj stranci, ni u jednom obliku dopustiti odvajanje niti jednog dijela kineskog teritorija od Kine”, naglasivši da Kina “posjeduje odlučnost, smjelost i mogućnost da pobijedi separatističke pokušaje prema tajvanskoj neovisnosti u bilo kojem obliku”. Međutim, Peking je u sklopu svoje nove nasrtljive politike središnjim interesima proglasio i područja van državnih granica. Njezina “linija devet točaka” prostire se stotinama kilometara dalje od najjužnijeg kineskog otoka Hainana i obuhvaća cijelo Južno kinesko more. Kina njome polaže “povijesno pravo” na pomorska područja bogata naftom, plinom i ribljim fondom te svojata otočja Paracel i Spratly. Također polaže pravo na otočje Senkaku/Diaoyu u Istočnom kineskom moru koje kontrolira Japan. Peking je rezolutno odbacio presudu Međunarodnog suda u Haagu kojom je utvrđeno da Kina nema povijesno pravo na Južno kinesko more, čime je demonstrirao odlučnost suprotstavljanju međunarodnim normama koje smatra protivnim nacionalnim interesima. Kina se smatra dovoljno moćnom da odbije svaki pokušaj onemogućavanja samostalne kontrole nad strateški važnim i komercijalno unosnim plovnim putovima krucijalnima za njezino gospodarstvo i energetska sigurnost. Velika zemlja koja gradi svoj prosperitet na vanjskoj trgovini ne može sigurnost svoje ocean-ske flote staviti u ruke drugih država (Ye 2009.).

Strateški dublje gledano, kineska mornarica u Južnom kineskom moru konstantno širi svoj obrambeni perimetar pretvarajući grebene i atole u umjetne otoke na kojima gradi vojna postrojenja i postavlja suvremene oružane sustave. Evidentno je da strateški karakter tog programa i militarizacija otoka predstavljaju snažnu projekciju kineske moći u regiji. Kina je također jednostrano proglasila zračnu obrambenu identifikacijsku zonu u Istočnom kineskom moru te presreće japanske brodove i zrakoplove u blizini spornih otoka. Isto tako rutinski presreće letove američkih izvidničkih zrakoplova unutar svoje ekonomske zone i agresivnim manevrima povremeno ometa plovidbu američkih ratnih brodova. Unatoč pojačanoj američkoj nazočnosti na azijsko-pacifičkom prostoru i negodovanju susjeda glede njezine nasrtljive politike, Kina na krilima svoje rastuće vojne moći ustraje u polaganju prava na cijelu regiju.

Kina svoj rastući status svjetske sile uvelike gradi na reformi i modernizaciji svojih oružanih snaga. Kineska Narodna oslobodilačka armija ostvarila je napredak u ključnim tehnološkim područjima od precizno navođenih projektila do suvremenih bojnih brodova i borbenih zrakoplova; njezini vojnici su dobro obučeni i kvalificirani te sposobni izvoditi vrlo složene operacije u blizini i daleko od kineskih obala; a kineska vojna doktrina i strategija su poboljšani u cilju sposobnosti vođenja modernog, udruženog manevarskog rata na visoko-tehnološkim bojištima (Wuthnow i Saunders 2017: 4). Kina je razvijala i nastavit će razvijati značajne kapacitete za buduću ulogu lidera, što će joj omogućiti projekciju sile i provođenje strategije ograničenja i zabrane pristupa⁵ (Geis 2011: 356). Strategija nastoji protivničkim snagama onemogućiti pristup obližnjim vodama kako bi ih se spriječilo u projekciji sile (Twomey 2013: 240). Kineska A2/AD strategija prvotno je bila zamišljena kao metoda osujećivanja američke vojne pomoći Tajvanu u cilju sprječavanja jednostranog proglašenja tajvanske neovisnosti. Širenjem kineske interesne zone taj je cilj nadopunjen kontrolom voda Istočnog i Južnog kineskog mora i okolnih priobalja, što se definira kao "prvi otočki lanac" te "drugog otočkog lanca" koji uključuje područje od Kurliskih otoka preko Japana do Guama. Kina bi time hermetički zatvorila široko područje, osigurala svoju interesnu zonu i zapriječila američku projekciju sile u slučaju američko-kineskog sukoba.

Razvoj i modernizaciju kineskih oružanih snaga omogućava stalan rast vojnog proračuna koji je 2017. godine dosegao 151,4 milijarde dolara i drugi je po veličini na svijetu, odmah nakon Sjedinjenih Država. Međutim, Stockholm International Peace Research Institute navodi kako su kineski izdaci za obranu barem za pedeset posto veći od službenih jer ne uključuju stavke poput izdataka za paravojne sna-

5 Uvriježeni termin na engleskom jeziku glasi: anti-access/area denial ili skraćeno A2AD.

ge te istraživanje i razvoj.⁶ Prema planovima koje je na devetnaestom partijskom kongresu obznanio Xi, “modernizacija kineskih obrambenih snaga trebala bi biti uglavnom dovršena do 2035. godine”, dok se očekuje da će do sredine stoljeća Kineska oslobodilačka armija biti “u potpunosti transformirana u prvorazrednu silu”. Bonnie S. Glaser navodi kako takve želje nisu neuobičajene jer sile u usponu vojnom moći često nastoje učvrstiti svoje sve veće sigurnosne potrebe. Ipak, spariavanje tih ciljeva sa Xijevom ambicijom da poveća međunarodni utjecaj Kine i posluži kao razvojni model jača naširoko prihvaćene stavove da Kina njeguje duboko ukorijenjenu želju da istisne Sjedinjene Države kao dominantnu silu u Aziji.⁷

Nasrtljiva kineska vanjska politika odražava težnje prema gospodarskoj, političkoj i vojnoj dominaciji nad svim područjima koje Peking smatra zonama od posebnog nacionalnog interesa. Iako se Xi zavjetovao da Kina “nikada neće težiti hegemoniji, bez obzira koliko snažna postala”, njezini postupci jasno pokazuju da Kina teži zadobivanju priznatog vodstva i nadmoćne pozicije od istoka preko jugoistoka do zapada azijskog kontinenta. Szuyin Ho sa Sveučilišta Tamkang smatra da se Kina u Aziji ponaša poput Njemačke u Europi tijekom devetnaestog stoljeća. Njezin geografski položaj i njezina veličina čine je neizbježnim igračem u gotovo svakom geopolitičkom smislu. Zbog svoje moći i geografskog položaja, Kina je hegemon gotovo po definiciji.⁸

Rast sveobuhvatne nacionalne moći Kini je omogućio da usvoji aktivnu vanjsku politiku obilježenu gospodarskim, političkim i vojnim nasrtajima. Koristeći svoj nedavno stečeni status globalne sile, Peking je počeo stvarati uvjete koji će beskompromisno služiti njegovim vanjskopolitičkim interesima. Siguran u svoju veću političku, diplomatsku i vojnu moć u globalnim i regionalnim sigurnosnim poslovima, Peking je u boljoj poziciji ostvariti svoje dugoročne sigurnosne ciljeve (poput rješavanja tajvanskog pitanja prema njegovim uvjetima ili nasrtljivog zauzimanja snažnije pozicije kao regionalne političko-vojne sile), što bi moglo poremetiti regionalnu stabilnost, pa i dovesti do sukoba s regionalnim silama (Gill 2007: 1-2). Kina se danas smatra sposobnom izazvati post-hladnoratovski regionalni poredak kojim dominiraju Sjedinjene Države, vratiti regionalnu nadmoć koju je uživala prije doba zapadnog imperijalizma i svrgnuti Ameriku s trona istočnoazijskog hegemonu.

6 Detaljniji uvid o vojnoj potrošnji Kine dostupan je na stranicama <https://www.sipri.org/>

7 The 19th Party Congress: A more assertive Chinese foreign policy, 26. 10. 2017., The Interpreter, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/19th-party-congress-more-assertive-chinese-foreign-policy> (06. 11. 2017.)

8 Iz intervjua s profesorom Szuyin Hoom, Taipei, Tajvan, kolovoz 2016.

Tranzicija moći

Uspon Kine prema statusu svjetske sile rezultirao je promjenom u strukturi međunarodnog poretka kojim su od završetka hladnog rata suvereno dominirale Sjedinjene Države. Stagnacija globalne moći Sjedinjenih Država i jačanje kineskih gospodarskih, vojnih i diplomatskih kapaciteta oslabili su američku dominaciju unutar međunarodnog sustava i otvorili prostor promjeni postojeće strukture regionalnih odnosa u azijsko-pacifičkoj regiji. Pojava Kine kao nove globalne sile narušila je ravnotežu snaga u istočnoj Aziji, potkopala dominantnu ulogu Sjedinjenih Država i pokrenula proces transformacije postojećeg sustava prema uspostavi novog regionalnog poretka.

78

Forum za
sigurnosne studije
GOD. 2, BR. 2

Promjena u strukturi moći istočne Azije rezultat je tranzicije regionalnog sustava iz unipolarnog prema bipolarnom u sklopu koje se Kina pozicionirala kao izazivač američke dominacije unutar azijsko-pacifičkog prostora. Prema realističkoj školi međunarodnih odnosa, tranzicija unutar međunarodnog sustava predstavlja razdoblje povećanih sigurnosnih izazova jer se etablirana sila i sila u usponu pokušavaju prilagoditi promjenama unutar globalnog poretka. Realisti se razilaze oko toga je li unipolarnost, bipolarnost, tripolarnost ili multipolarnost najstabilniji ili najnestabilniji sustav. Međutim, mnogi realisti tvrde da će *tranzicije* iz jednog sustava u drugi najvjerojatnije predstavljati razdoblja nestabilnosti unutar kojega često dolazi do pogrešnih procjena, rasta tenzija i čestih izbijanja sukoba. U neo-realističkoj misli to je poznato kao *teorija tranzicije moći* (Shambaugh 2013: 10).

Pojam “tranzicije moći” prvi je opisao Kenneth Organski u svojoj knjizi *World Politics* (Organski 1969.). Prema tom modelu, dominantna sila na temelju svoje moći upravlja politikama unutar međunarodnog sustava. Ostale države odlučuju jesu li zadovoljne ili nezadovoljne distribucijom moći u tom sustavu. One zadovoljne ne izazivaju dominantnu silu, što osigurava mir i stabilnost sustava. Međutim, ako se pojavi država čija se nacionalna moć približava stupnju moći dominantne sile, a nije zadovoljna statusom quo, postojeći sustav ulazi u razdoblje nestabilnosti koje može rezultirati konfliktom. Prema klasičnom obrascu tranzicije moći, do sukoba i ratova dolazi upravo kada država u usponu dostiže paritet s dominantnom silom koja proživljava pad svoje moći.

Razmatrajući pitanje zašto dolazi do promjena u sustavu i posljedičnih sukoba, Robert Gilpin u svom klasičnom radu *War and Change in World Politics* navodi da je međunarodni sustav stabilan ako niti jedna sila ne vjeruje u isplativost njegove promjene. Država će pokušati mijenjati sustav ako očekuje da će dobiti prevladati nad očekivanim troškovima. Težit će promjeni sustava putem teritorijalne, ekonomske ili političke ekspanzije sve dok troškovi promjena ne

budu jednaki ili veći od troškova dobitaka. Jednom kada se uspostavi ekvilibrij između troškova i dobitaka daljnje promjene i kada je ekspanzija okončana, tendencija je da ekonomski troškovi održavanja statusa quo rastu brže od ekonomskih kapaciteta koji trebaju podržati status quo. Ukoliko disbalans u međunarodnom sustavu ne bude riješen, tada će sustav biti promijenjen i uspostaviti će se nova ravnoteža koja će odražavati redistribuciju moći. Do rata dolazi kada dominantna sila i izazivač ne mogu pomiriti međusobne razlike na miroljubiv način. Gilpin to naziva “hegemonskim ratovima” (Gilpin 1981.).

Povijesno gledano, takve velike tranzicije moći bile su plodno tlo za sukobe jer se etablirana sila u pravilu odupire nastojanjima sile u usponu da ojača svoju vojsku, zauzme teritorije i kolonije te na druge načine preuredi vlastitu regiju u područje interesa unutar kojega druge države moraju ograničiti svoju vanjsku, a ponekad i unutarnju politiku kako bi ona bila prihvatljiva novom hegemonu (Weitz 2013:9). Neki [realisti] smatraju da se konflikt može odgoditi i da se konkurenta u usponu može zadržati u kraćem ili srednjem razdoblju, ali u duljem razdoblju opstanak kao izvorni imperativ tjera države u dugotrajno – i opasno – natjecanje (Shambaugh 2013: 10).

Sukob interesa između sile u usponu i etablirane sile proizlazi iz shvaćanja politike moći kao igre nulte sume u kojoj dobitak jedne strane predstavlja gubitak druge strane. Iz te perspektive, jačanje Kine nužno znači slabljenje Sjedinjenih Država. Budući da je uspon Kine kao velike sile neizbježan, središnje je pitanje hoće li ona biti zadovoljna postojećom distribucijom moći ili će pokušati revidirati trenutno stanje. Uzevši u obzir da njezino jačanje ne uključuje samo rast ekonomske i diplomatske moći nego i izrazit razvoj vojnih kapaciteta, Amerika se suočava sa sigurnosnom dilemom predstavlja li promjena regionalne strukture mirnu ili konfliktnu tranziciju.

Sigurnosna dilema se javlja kada države povećavaju vojne kapacitete kako bi povećale vlastitu sigurnost i tako druge aktere sustava čine nesigurnima. Na taj način države ulaze u opasan krug nesigurnosti koji može voditi izravnom sukobu.

Mnogi realisti Kinu smatraju nasrtljivom destabilizirajućom silom koja podriva američke interese u istočnoj Aziji. Na Kinu gledaju kao na državu koja bi mogla postati globalna supersila praćena agresivnom vanjskom politikom koja je u suprotnosti s američkim interesima u azijsko-pacifičkoj regiji (Kuntić 2015: 245). Henry Kissinger ističe kako neki američki stratezi smatraju da kineska politika teži ostvarenju dva dugoročna cilja: prvo, istiskivanju Sjedinjenih Država kao nadmoćnu silu u zapadnom Pacifiku; i drugo, konsolidiranju Azije u ekskluzivni blok podložan kineskim ekonomskim i vanjskopolićkim interesima (Kissinger 2012: 499). John Mearsheimer u svojoj knjizi *The Tragedy of Great Power Politics* piše da sve sile teže hegemoniji, nisu zadovoljne s ravnotežom snaga i da Sjedinjene Države i Kina

nisu izuzetak. Ističe da će Kina zbog čistih strateških razloga sigurno nastojati ostvariti regionalnu hegemoniju isto kao što su Sjedinjene Države učinile u zapadnoj hemisferi tijekom devetnaestog stoljeća (Mearsheimer 2001: 401). Robert Kagan Kinu uspoređuje s carskom Njemačkom i navodi da kinesko vodstvo na svijet gleda na isti način kao i car Wilhelm II prije jednog stoljeća: trenutačni svjetski poredak služi potrebama Sjedinjenih Država i njihovih saveznika, koji su ga izgradili. Taj poredak slabo služi potrebama kineske diktature koja pokušava održati autoritet kod kuće i povećati utjecaj u inozemstvu. Kineski vođe negoduju zbog svojih ograničenja i smatraju da moraju promijeniti pravila međunarodnog sustava prije nego li međunarodni sustav promijeni njih.⁹ Kissinger stoga piše kako pitanje treba li se suprotstaviti kineskim pokušajima za dominacijom u Aziji uopće nije sporno. Ako do takvih pokušaja dođe, treba im se oduprijeti. Također navodi da bi neprijateljski nastrojen azijski blok, koji bi obuhvaćao najmnogoljudnije države svijeta, ogromna prirodna bogatstva i neke od najpoduzetnijih naroda bio nespojiv s američkim nacionalnim interesima. Zato Amerika mora zadržati svoju nazočnost u Aziji, s geopolitičkim ciljem da spriječi azijsko koaliranje u neprijateljski blok (do kojeg bi najvjerojatnije došlo pod pokroviteljstvom neke od važnijih regionalnih sila) (Kissinger 2003: 123 i 91).

Sigurnosna dilema prisutna je i na kineskoj strani koja je uvjerenjena da će Sjedinjene Države posegnuti za svim raspoloživim sredstvima kako bi osujetile njezin rast. Naime, realistička paradigma ima čvrsto uporište među kineskim stratezima i kreatorima politika. Mnogi kineski dužnosnici i pripadnici elite uvjereni su da Sjedinjene Države žele usporiti ili blokirati uspon Kine kao velike sile, bez obzira radilo se o trajnom odcjepljenju Tajvana od kopna, *de facto* ako ne i *de jure*; uskratiti joj adekvatnu opskrbu energijom nužnom za njezin razvoj; ili potaknuti promjenu u kineskom političkom sustavu. Isto tako smatraju da ih Sjedinjene Države navesti na put Sovjetskog Saveza, što bi dovelo do propasti i raspada kineske države. Zabrinutost Pekinga u konačnici obuhvaća američki utjecaj duž kineske periferije, posebice potencijalnu uspostavu antikineskih blokova predvođenih Sjedinjenim Državama koji bi mogli ograničiti kinesku moć ili destabilizirati kineske manjinske regije (Bergsten i drugi 2006: 123-124).

Njihovo shvaćanje međunarodne politike kao sustava definiranog napetostima i konfliktima rezultat je privrženosti marksističko-lenjinističko-maoističkoj misli koja drži da suparništvo između velikih sila neizbježno vodi ratu. Iako je marksizam danas uvelike marginaliziran, percepcija da su velike sile osuđene na sukob i dalje je prisutna kod mnogih pripadnika kineske vojne i političke elite koji su

9 Robert Kagan, What China Knows and We Don't, The Weekly Standard, 20. siječanj 1997., <http://carnegieendowment.org/1997/01/20/what-china-knows-that-we-don-t-case-for-new-strategy-of-containment-pub-266> (15. 09. 2017.)

u mladosti bili indoktrinirani marksističkom ideologijom. Prema njihovom shvaćanju, Sjedinjene Države se neće pomiriti s pojavom snažne Kine te će je nastojati oslabiti i zaustaviti njezin rast prema statusu velike sile. Pobornici tvrdolinijaških političkih stavova u Kineskoj komunističkoj partiji i Narodnoj oslobodilačkoj vojsci stoga potiču Peking da usvoji odlučniju politiku spram Washingtona. U svojoj knjizi *Unrestricted Warfare* iz 1999. godine dva pukovnika kineske vojske navode da Sjedinjene Države predstavljaju nepomirljivog neprijatelja s kojim će se Kina jednog dana morati vojno suočiti (Carpenter 2005: 3).

Tranzicija moći uzrokovana usponom sve moćnije države koja podriva status etablirane sile Sjedinjene Države i Kinu uvlači u stanje koje Graham Allison naziva Tukididovom zamkom (Allison 2017). Grčki povjesničar Tukidid u svom je djelu *Povijest Peloponeskog rata* detaljno opisao sukob između Atene i Sparte kojega je uzrokovala narušena ravnoteža snaga. Prema Tukididu, rast moći Atene zastrašio je etabliranu silu Spartu koja se počela pripremati za rat i pokrenula preventivni napad protiv izazivača njezine dominacije na Peloponeskom poluotoku (Tukidid 2009). Bez obzira radilo se o Ateni i Sparti u antičkoj Grčkoj ili Njemačkoj i Velikoj Britaniji prije stotinu godina, strah od izazivača u usponu narušava povjerenje, potiče netrpeljivost, inicira jačanje vojnih kapaciteta i raspiruje ratni zanos kod dominantne sile koja sukob počinje smatrati izglednim rješenjem za narušenu ravnotežu snaga. Analiza proteklih 500 godina je pokazala da je u 12 od 16 slučajeva kada je sila u usponu izazvala dominantnu silu rezultat bio rat (Allison 2017: 48). Kada sila u usponu prijeti istisnuti dominantnu silu, standardne krize koje bi inače bile osujećene, poput ubojstva nadvojvode 1914. godine, mogu inicirati niz reakcija koje za uzvrat mogu rezultirati posljedicama koje niti jedna od strana inače ne bi izabrala. Kada su sudionici izbjegli rat, bilo je potrebno mnogo bolnih prilagodbi u ponašanju i reakcijama ne samo izazivača nego i izazvanog.¹⁰ Prema Robertu Jarvisu, ako se pokaže da je rat skup, a suradnja korisna pojavit će se snažne inicijative za prevladavanje sigurnosne dileme na način da će se slijediti politike koje će poboljšati, a ne pogoršati odnose između navodnih protivnika (Evans i Newnham 1998: 495).

¹⁰ Graham Allison, *The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War?*, *The Atlantic*, 24. 09. 2015., <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/09/united-states-china-war-thucydides-trap/406756/> (25. 09. 2015.)

Američka dominacija i politika kineskog zadržavanja

Nakon Drugog svjetskog rata Sjedinjene su Države uspostavile neospornu dominaciju nad cijelom azijsko-pacifičkom regijom. Mir, međutim, nije bio dugog vijeka. Svijet je ubrzo ušao u razdoblje hladnog rata u kojemu su se sukobili kapitalizam i komunizam kao dva ideološki suprotstavljena koncepta upravljanja svijetom. Ulazak u hladnoratovsko doba rezultirao je političkim i strateškim previranjima nepovoljnima po Sjedinjene Države koje su se proglasile zaštitnikom liberalno-demokratskih poredaka od komunističkog totalitarizma. Glavna zadaća sustava međunarodne suradnje među državama "slobodnog svijeta" kojega su tijekom hladnog rata kreirale i njime upravljale Sjedinjene Države bila je konačna pobjeda nad komunističkim totalitarizmom na političkom, gospodarskom, ideološkom i vojnom planu. Komunizam je proglašen opasnošću koju treba suzbiti na svim ključnim točkama od Latinske Amerike preko Europe do Azije.

Uloga regionalnog stabilizatora u Aziji je nakon Drugog svjetskog rata pripala Kini. Međutim, pobjeda komunista u Kineskom građanskom ratu uklonila je mogućnost da Kina postane američki saveznik. Chiang Kai-shekovi nacionalisti su se 1949. godine povukli na Tajvan, a Washington je ostao suočen s dobro organiziranim, odlučnim i suparničkim komunističkim režimom koji je preuzeo kontrolu nad cijelom kontinentalnom Kinom. U konačnici, strateško savezništvo Pekinga s Moskvom Kini je dodijelilo status izravnog američkog neprijatelja. Nakon "gubitka" Kine, glavni američki regionalni saveznik postao je bivši neprijatelj Japan. Ispočetka samo mjesto za američke okupacijske snage, Japan je prerastao u temelje američke političke i vojne nazočnosti u azijsko-pacifičkoj regiji i u američkog središnjeg saveznika u globalnim odnosima, ali za čitavo to vrijeme ostaje sigurnosnim protektoratom (Brzezinski 1997: 163).

Američka vlada je sada svoju energiju usmjerila prema obrani Japana i izgradnji istočnoazijske alternative kineskoj revoluciji. Iako [Amerika] nije pokušala "vratiti tijek" te revolucije, odluka predsjednika Trumana iz 1950. da naloži Sedmoj floti da brani Tajvan i nadzire Tajvanski tjesnac te odluka generala Douglasa MacArthura da krene sjeverno prema kineskoj granici tijekom Korejskog rata svedjedno su osigurali kinesko neprijateljstvo za najmanje sljedeća dva desetljeća (Johnson 2004: 22-23). Unatoč neuspješnom pokušaju ujedinjenja poluotoka pod američkim patronatom, rat je rezultirao uspostavljanjem Republike Koreje kao važne američke antikomunističke predstraže. Korejski rat je završio čvrstom američkom kontrolom nad istočnom Azijom (Hunt 2007: 215). Sjedinjene Države su uspostavile "obrambeni perimetar", kako ga je 1950. godine nazvao američki državni tajnik Dean Acheson, koji se protezao od Aleutskih otoka do Japana i dalje do otočja Ryukyu prema Filipinima, a nakon izbijanja rata na korejskom

poluotoku uključio je Koreju i Tajvan. Republika Kina na Tajvanu postala je američki protektorat kojega su stratezi poput generala MacArthur-a smatrali “nepotopivim nosačem zrakoplova” u službi američke strategije zadržavanja komunizma.

Ideološko i strateško neprijateljstvo između Sjedinjenih Država i Kine potrajalo je više od dvadeset godina tijekom kojih Washington i Peking nisu imali diplomatskih kontakata. Situacija se promijenila izbijanjem sovjetsko-kineskog razdora koji je iz geopolitičke nužnosti primorao Peking na približavanje Washingtonu. Američki predsjednik Richard Nixon i njegov savjetnik za nacionalnu sigurnost Henry Kissinger odmah su prepoznali priliku i uvukli Kinu u labavi savez sa Sjedinjenim Državama. Nixon i Kissinger su vjerovali da bi Americi bilo korisno iskoristiti kineski strah od Sovjetskog Saveza i strah Sovjetskog Saveza od Kineza kako bi povećali njezin manevarski prostor na globalnoj geopolitičkoj pozornici (Carpenter 2005: 47). Približavanje dvaju bivših neprijatelja rezultiralo je uspostavom službenih diplomatskih odnosa između Pekinga i Washingtona koji je razvrgnuo službene odnose s Taipeijem. Unatoč tome, Tajvan je nastavio uživati američku podršku. Sjedinjene su Države 1979. godine priznale Peking kao sjedište legitimnih državnih kineskih vlasti, kao i velika većina ostalih država, od kojih mnoge i prije SAD-a. No za razliku od drugih zemalja, Sjedinjene su Države nastavile opskrbljivati Tajvan glavninom svojih vojnih sredstava potrebnih za očuvanje njegove slobode i neovisnosti od političke kontrole onoga što se istovremeno priznavalo kao legitimna državna vlast čitave Kine, uključujući i Tajvan (Kissinger 2003: 125). Iako je Washington svih ovih godina ostao predan politici “jedne Kine”, prema kojoj je Tajvan sastavni dio Kine, status Tajvana i dalje predstavlja jedno od najosjetljivijih pitanja između Washingtona i Pekinga.

Strateško savezništvo Kine i Sjedinjenih Država održalo se za vrijeme cijelog hladnoratovskog razdoblja. Peking se nadao da će normalizacija odnosa s Washingtonom odvratiti Moskvu od agresije i nasilnog nametanja svoje interpretaciju komunističke doktrine dok se Washington nadao da će suradnja s Pekingom umanjiti sovjetski utjecaj u Aziji ojačati američki položaj u azijsko-pacifičkoj regiji. Novi odnosi Kine i Sjedinjenih Država mogli su se razvijati sve dok su obje strane bile u stanju koncentrirati se na zajednički cilj – opiranje onome što se u njihovim međusobnim službenim priopćenjima opisivalo kao “hegemonija”. Jednostavnije rečeno, to je značilo suzbijanje sovjetskih pokušaja remećenja globalne ili azijske ravnoteže snaga i postizanja određenog prešutnog sporazuma o strategiji prikladnoj za postizanje tog cilja (Kissinger 2003: 115).

Kolaps Sovjetskog Saveza uklonio je najveću prepreku američkoj globalnoj dominaciji i svijet uveo u unipolarno razdoblje svjetske politike. Pred kraj hladnog rata, Charles Krauthammer je pisao da su se

Sjedinjene Države suočile s “unipolarnim trenutkom” gdje ne postoji sila koja bi izazvala američku hegemoniju. Amerika, međutim, neće poput ostalih velikih sila težiti uspostavi imperija nego će djelovati kao “skrbnik međunarodnog sustava” (Fukuyama 2007: 102). Sjedinjene Države će igrati ulogu “dobrohotnog hegemonu” koji će upotrijebiti svoju moć kako bi ostvario dobroćudan, miroljubiv i demokratski svjetski poredak.¹¹ Amerika je počela graditi međunarodnu strukturu koja bi bila usklađena s njezinom “dobrohotnom hegemonijom” i sposobna otkloniti hegemonijske pretenzije potencijalnih konkurenata. Neslužbene smjernice za obrambeno planiranje koje je 1992. godine izradio Pentagon upravo su pozivale na sprječavanje pojave konkurentskih sila u Zapadnoj Europi, teritorijima bivšeg Sovjetskog Saveza te jugoistočnoj i istočnoj Aziji.¹²

Ulaskom u post-hladnoratovsko razdoblje Sjedinjene su Države nastavile dominirati Azijom i u regiji voditi aktivnu vanjsku politiku promovirajući vrijednosti demokracije i ljudskih prava, održavajući status quo u Tajvanskom tjesnacu, jačajući savezništva s regionalnim saveznicima i partnerima, suzbijajući nuklearnu proliferaciju i pokušavajući integrirati Kinu u liberalni svjetski poredak. Međuovisnost američke i kineske ekonomije uglavnom je uspijevala nadvladati političke razmirice i napetosti između Washingtona i Pekinga. Kini treba američko tržište za prodaju njezinih roba; Sjedinjenim Državama treba Kina za financiranje njihova duga – njihov globalizacijski ekvivalent sigurnoga uzajamnog uništenja iz nuklearnog doba (Zakaria 2009: 125). Međutim, događaji poput masakra na Trgu nebeskog mira u lipnju 1989. godine, uhićenja kineskih disidenata i povremene prijetnje Tajvanu razbili su iluziju o liberalizaciji i demokratizaciji Kine. Raketiranje kineskog veleposlanstva u Beogradu tijekom zračne kampanje Sjevernoatlantskog saveza u svibnju 1999. godine, sudar kineskog lovca s američkim izvidničkim zrakoplovom u travnju 2001. godine i kontinuirana američka isporuka naoružanja Tajvanu dodatno su narušili šanse za uspostavljanje konstruktivnog i povjerljivog odnosa između Pekinga i Washingtona. Unatoč američkoj podršci kineskom članstvu u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i održavanju normalnih diplomatskih i trgovinskih odnosa s Pekingom, Washington je Kinu i dalje smatrao “strateškim konkurentom”, kako je njihov odnos opisao američki predsjednik George Bush.

Pomak u ravnoteži snaga uzrokovan jačanjem sveobuhvatne kineske moći zabrinuo je Sjedinjene Države da se u istočnoj Aziji po-

11 Robert Kagan and William Kristol, *Toward a Neo-Reaganite Foreign Policy*, Foreign Affairs, srpanj/kolovoz 1996. <https://www.foreignaffairs.com/articles/1996-07-01/toward-neo-reaganite-foreign-policy> (19. 12. 2014.)

12 Excerpts from Pentagon’s Plan: “Prevent the Re-Emergence of a New Rival”, *The New York Times*, 08. 03. 1992., <http://www.nytimes.com/1992/03/08/world/excerpts-from-pentagon-s-plan-prevent-the-re-emergence-of-a-new-rival.html?pagewanted=all> (23. 09. 2017.)

javljuje hegemon koji bi mogao potkopati dugogodišnju američku dominaciju u azijsko-pacifičkoj regiji. Od 1945. godine, Sjedinjene Države su dominirale Azijom zahvaljujući vojnoj nazočnosti, važnosti njezinog tržišta i izvora stranih investicija te bliskim savezništvom (neki bi rekli i kontrolom) s Japanom, najbogatijom azijskom državom i dosad jedinim kandidatom za globalnu silu. Uspon Kine je to promijenio, posebice tijekom 1990-ih i u [narednom] desetljeću, što je rezultiralo sve većim uvjerenjem da će tijekom dvadesetprvog stoljeća Kina izazvati američko globalno vodstvo (Emmott 2008: 6). Rast kineske moći također je vodio promišljanjima kako će ta moć biti iskorištena. Sjedinjene Države su ta promišljanja pretvorile u riječi 2005. godine kada je zamjenik državne tajnice Robert Zoellick zazvao Kinu da postane "odgovoran partner" u međunarodnoj zajednici na način da napusti preokupaciju uskim nacionalnim interesima kako bi podržala međunarodne norme i institucije (Tucker 2013: 42). Međutim, dvoznamenkasti rast kineskog vojnog proračuna praćen nasrtljivim potezima u Južnom i Istočnom kineskom moru, provokativnim akcijama prema susjedima i izostankom stroge primjene sankcija protiv Sjeverne Koreje potaknuli su Washington da svoje gospodarske, diplomatske i vojne kapacitete preusmjeri prema Aziji.

Američki strateški zaokret, kolokvijalno nazvan "pivot prema Aziji", predstavlja vanjskopolitičku platformu u cilju očuvanja američke supremacije u azijsko-pacifičkoj regiji. Predsjednik Barack Obama je tijekom obraćanja australskom parlamentu u studenom 2011. godine naglasio da je azijsko-pacifička regija "glavni američki strateški prioritet", najavivši da će "Sjedinjene Države igrati veću i dugoročnu ulogu u oblikovanju ove regije i njezine budućnosti podržavajući glavna načela u bliskoj suradnji s našim saveznicima i prijateljima". Američka državna tajnica Hillary Clinton je u članku objavljenom u magazinu *Foreign Policy* istaknula šest glavnih točaka djelovanja: jačanje bilateralnih sigurnosnih saveza; produbljivanje djelatnih američkih odnosa sa silama u usponu, uključujući Kinu; suradnja s regionalnim multilateralnim institucijama; širenje trgovine i investicija; jačanje široke vojne nazočnosti; i unaprjeđenje demokracije i ljudskih prava. "Strateški zaokret prema regiji logički se uklapa u naše krajnje napore da osiguramo i održimo američko globalno vodstvo", napisala je Clinton.¹³

Obamina vanjskopolitička doktrina odražavala je američko uvjerenje da su Sjedinjene Države azijsko-pacifička sila, legitimni regionalni igrač te neupitni globalni predvodnik. Predstavljala je strategiju obeshrabrivanja kineskih pokušaja da preoblikuje regionalni poredak pomoću sile i zastrašivanja. Pivot prema Aziji je za Obaminu admini-

13 Hillary Clinton, *America's Pacific Century*, *Foreign Policy*, 11. 10. 2011., <http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/> (13. 10. 2011.)

straciju značio odmak od pokušaja suradnje s Kinom po pitanju globalnih problema prema suprotstavljanju kineskoj agresivnosti i osporavanju međunarodnih zakona i pravila (Glaser 2012: 22). Obamin savjetnik za nacionalnu sigurnost Tom Donilon je u *Financial Timesu* istaknuo da sigurnost regije zahtijeva poštivanje međunarodnih zakona i normi, slobodu trgovine i plovidbe, izgradnju povjerenja između sila u usponu i njihovih susjeda te mirno rješavanje sporova bez prijetnji ili prisile. U azijsko-pacifičkoj regiji, to zahtijeva američko očuvanje i unaprjeđenje čvrste mreže saveznika i partnera.¹⁴ Takozvani zaokret od atlantskog svijeta, Bliskog istoka i terorizma potaknuo je političke i sigurnosne inicijative da bi se uvjerilo prijatelje i odvratilo potencijalne protivnike. To je između ostalog značilo vidljivije razmještanje trupa, uključujući stacioniranje snaga u Australiji i upućivanje mornarice na vježbe u morima oko Kine unatoč manjem američkom vojnom proračunu (Tucker 2013: 44). Obamin ministar obrane Leon Panetta je najavio da će do 2020. godine američka mornarica šezdeset posto svojih kapaciteta preusmjeriti prema Pacifiku. To će uključiti šest nosača zrakoplova, većinu krstarica, razarača, bojnih brodova i podmornica. Sjedinjene Države će također nastojati povećati broj i opseg vojnih vježbi koje izvodi sa svojim regionalnim saveznicima.¹⁵

Savezništva igraju veliku ulogu u uspjehu američke vanjske politike. U biti, američka strategija prema istočnoj Aziji je više od četiri desetljeća bazirana na savezima ... Od kada je Obamina administracija nastavila davati prvenstvo svojim saveznicima u azijsko-pacifičkoj regiji, politika savezništva postala je temelj shvaćanja američkog strateškog zaokreta (Lu 2016: 212). Joseph Nye navodi da američke isturene snage u Aziji osiguravaju regionalnu stabilnost, pomažu odvrećanju agresije prema američkim saveznicima i pridonose ogromnom političkom i ekonomskom napretku država regije.¹⁶ Štoviše, većina kineskih azijsko-pacifičkih susjeda javno i privatno pozdravlja američku prisutnost – sve više kao sredstvo “protuteže” rastuće i ponekad “nasrtljive” Kine (Shambaugh 2013: 9). Kineski susjedi priželjkuju dobre i konstruktivne odnose s Pekingom kako bi profitirali na ekonomskom planu, ali ne žele biti uvučeni u kinesku sferu interesa i stoga traže američku zaštitu.

Suradnju između Sjedinjenih Država i njihovih azijsko-pacifičkih saveznika također je trebala učvrstiti multilateralna gospodarska

14 Tom Donilon, America is back in the Pacific and will uphold the rules, *Financial Times*, 27. 11. 2011., <https://www.ft.com/content/4f3febac-1761-11e1-bo0e-00144feabdco> (05. 08. 2016.)

15 Leon Panetta: US to deploy 60% of navy fleet to Pacific, BBC, 02. 06. 2012., <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-18305750> (05. 08. 2016.)

16 Joseph S. Nye, Jr., East Asian Security: The Case for Deep Engagement, *Foreign Affairs*, srpanj/kolovoz 1995., <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/1995-07-01/east-asian-security-case-deep-engagement> (05. 08. 2016.)

inicijativa Transpacifičkog partnerstva (TPP) kao ekonomski temelj američkog strateškog zaokreta prema Aziji. TPP je ciljao na jačanje američkih trgovinskih veza s regionalnim saveznicima i partnerima kako bi se učvrstili američki ekonomski interesi u azijsko-pacifičkom prostoru. Također je predstavljao alternativu širenju kineske meke moći i njezinim ekonomskim poticajima koji ciljaju na multilateralnu regionalnu integraciju pod pokroviteljstvom Pekinga. Iako je Peking pozvan da se pridruži TPP-u, morao bi poduzeti velike promjene u svojim ekonomskim politikama koje određuju način upravljanja stranim poslovanjima i investicijama u Kini koja im se dugo opirala. Svi-ma je bilo jasno da su zahtjevi za članstvo u TPP-u bili tako skrojeni da bi mu se Kina u bližoj budućnosti teško mogla pridružiti. U konačnici je prevladao zaključak da je TPP postao multilateralni projekt čiji bi nacrt, ako ne i namjera, predstavljao protutežu regionalnom ekonomskom okupljanju koji uključuje Kinu, ali isključuje Sjedinjene Države, kao na primjer ASEAN+3 (Goldstein 2013: 281-282). Međutim, odluka američkog predsjednika Donalda Trumpa da odbaci TPP ozbiljno je poljuljala gospodarsku komponentu američkog strateškog zaokreta prema Aziji. Karen Brooks naglašava da je Trumpov plan povlačenja iz TPP-a zadao udarac državama koje su očekivale da će profitirati od zahtijevanih reformi, kao i kredibilitetu američkog vodstva u ekonomskim poslovima. Ta praznina će izravno koristiti Kini koja će vjerojatno podržati regionalni pakt skrojen prema njezinim interesima.¹⁷ Štoviše, bliski američki saveznici poput Australije, Južne Koreje i Japana već su izrazili interes pridruživanju sinocentričnom Regionalnom sveobuhvatnom ekonomskom partnerstvu.

Trumpova administracija je međutim pokazala da ne namjerava ustuknuti pred sve moćnijim konkurentom i mjesto regionalnog supervizora prepustiti Kini. Američki je predsjednik već na početku mandata demonstrirao da se ne ustručava od političkih konfrontacija s Pekingom kada je u prosincu 2016. godine prihvatio telefonski poziv tajvanske predsjednice Tsai Ing-wen kako bi mu čestitala na pobjedi. Iako je Trump poslije Xiju poručio da njegova administracija ostaje predana politici "jedne Kine", poziv je u Peking u shvaćen kao izravno miješanje u unutarnje kineske poslove i prijetnju nacionalnim interesima. Prvi izravni razgovor američkog predsjednika i tajvanske predsjednice nakon uspostave diplomatskih odnosa između Washingtona i Pekinga te kasnije odobrenje 1,4 milijarde dolara vrijedne isporuke oružja Tajvanu narušili su međusobno povjerenje i izazvali napetosti koje bi mogle imati dalekosežne posljedice po kinesko-američke odnose.

17 What Future for the Asia Pivot under Trump, Council on Foreign Relations, 14. 12. 2016., <https://www.cfr.org/expert-roundup/what-future-asia-pivot-under-trump> (26. 03. 2017.)

Trumpova administracija je također nastavila pritiskati Kinu zbog izostanka adekvatnog odgovora na rastuću prijatnju sjevernokorejskog nuklearnog programa i razvoja interkontinentalnih balističkih projektila. U sklopu jačanja strateškog angažmana u istočnoj Aziji, Sjedinjene Države su ubrzale instalaciju proturaketnog sustava THAAD koji je započela Obamina administracija. Njegov moćni radar Americi osigurava nadzor sjevernokorejskog prostora, ali i zadire duboko u kineski teritorij, čime je Amerika dobila mogućnost nadzora nad razmještanjem kineskih vojnih snaga. Žestoke reakcije Pekinga i uvođenje ograničenih ekonomskih sankcija Južnoj Koreji nisu uspjeli Ameriku odvratiti od nauma. Štoviše, američka je mornarica u studenom 2017. godine na zajedničke vojne vježbe s južnokorejskim pomorskim snagama uputila čak tri nosača zrakoplova kako bi demontirala odlučnost Trumpove administracije u suzbijanju sjevernokorejske prijatnje i predanost zaštititi regionalnih saveznika.

Politiku jačanja odnosa s regionalnim saveznicima i partnerima zasnovanu na reciprocitetnoj suradnji američki je predsjednik predstavio tijekom svoje azijske turneje u studenom 2017. godine. Posjetivši Japan, Južnu Koreju, Kinu, Vijetnam i Filipine, američki je predsjednik na summitu organizacije Azijsko-pacifičke ekonomske suradnje u Da Nangu izložio koncept očuvanja američkih nacionalnih interesa u azijsko-pacifičkoj regiji. U sklopu svoje strateške vizije, Trump je ponudio "obnovljeno partnerstvo s Amerikom kako bi radili zajedno u cilju jačanja prijateljskih i trgovinskih veza između svih nacija indo-pacifičke regije i zajedno promovirali naš prosperitet i sigurnost". Odbacivši multilateralni koncept kojega je zagovarala prethodna administracija, na bilateralnu suradnju je pozvao "svaku naciju koja želi biti američki partner i koja će se pridržavati principa poštene i recipročne trgovine". Naglasio je kako će Sjedinjene Države "poštivati neovisnost i suverenost" indo-pacifičkih nacija, istaknuvši da Amerika "teži prijateljstvu i ne sniva dominaciju". Time je neizravno prozvao Peking i njegovu nasrtljivu politiku prema susjedima koji strahuju da bi rast kineske moći mogao rezultirati njihovim gospodarskim, diplomatskim i vojnim podčinjavanjem. Trump je također naglasio "nužnost poštivanja principa koji svima idu u korist, poput poštivanja vladavine zakona, individualnih prava te slobodne plovidbe i zračnog prometa, uključujući otvorene trgovačke rute", čime se referirao na kineske teritorijalne pretenzije u Istočnom i Južnom kineskom moru.

Zamijenivši regionalni pojam azijsko-pacifičke regije geopolitičkim pojmom indo-pacifička regija, Američki je predsjednik jasno odredio svoju strategiju koja se nastavlja na politiku veće suradnje između Sjedinjenih Država, Japana, Australije, Južne Koreje i Indije. Štoviše, kao veliki konkurent kineskim geopolitičkim i geoekonomskim ambicijama, Indija je prepoznata kao ključni američki saveznik u ograničavanju kineskog utjecaja. Američki državni tajnik Rex Tillerson

son je tijekom posjeta New Delhiju u listopadu 2017. godine rekao kako Sjedinjene Države i Indija trebaju služiti kao istočna i zapadna “promatračnica” indo-pacifičke regije. Veličajući Indiju, Tillerson je Kinu prozvao za “podrivanje međunarodnog poretka utemeljenog na pravilima”, rekavši kako “provokativne kineske akcije u Južnom kineskom moru izravno ugrožavaju međunarodne zakone i norme koje Sjedinjene Države i Indija jamče zajedno”. Također je istaknuo da “Sjedinjene Države žele održavati konstruktivne odnose s Kinom, ali da neće ustuknuti pred kineskim izazovima poretka utemeljenom na pravilima i u slučajevima kada Kina podriiva suverenitet susjednih zemalja i oduzima prednost Sjedinjenim Državama i njihovim partnerima”. Tillerson je time jasno odredio vanjskopolitički smjer Trumpove administracije koja u Kini vidi izravnog suparnika američkim nacionalnim interesima. Na posljetku, američka Strategija nacionalne sigurnosti iz prosinca 2017. godine Kinu je uz Rusiju proglasila izravnim strateškim konkurentom. Tako je navedeno da Kina izravno “izaziva američku moć, utjecaj i interese te pokušava narušiti američku sigurnost i prosperitet”. Sjedinjene Države stoga moraju “objediniti sve elemente američke nacionalne moći – političke, ekonomske i vojne”, kako bi nadvladale izazove s kojima se suočavaju. Iako ne odbacuje nastavak suradnje s Kinom, Washington u dokumentu jasno upozorava na njezinu nasrtljivu politiku koja ugrožava regionalnu stabilnost i sigurnost.

Patrick M. Cronin navodi kako Trump nastoji uspostaviti što je veću moguću suradnju s Kinom, najvećim američkim trgovinskim partnerom u regiji. Međutim, Trump nije voljan zanemariti dugoročne američke interese samo zato jer Xi Jinping drži da bi Kina trebala biti u središtu svjetske pozornice do kraja ovog stoljeća. Washington se nanovo usredotočio na osiguravanje da Sjedinjene Države zadrže svoju konkurentsku prednost uoči žestokog i sve većeg natjecanja s Kinom.¹⁸ Demonstrirajući svoju viziju slobodne i otvorene indo-pacifičke regije, Trump je ocrtao konture američke strategije koja se izravno suprotstavlja rastućoj moći Kine.

Zaključak

Jačanje kineske ekonomske, političke i vojne moći te njezin sve aktivniji međunarodni angažman imat će značajne implikacije po globalni sustav kojim su donedavno suvereno vladale Sjedinjene Države. Uspon Kine prema statusu svjetske sile bit će praćen odlučnijim vođenjem vanjskih poslova i nasrtljivijim pozicioniranjem u zonama od posebnog nacionalnog interesa. Svojtatanje golemih pomorskih područja u

18 Patrick M. Cronin, *Trump's Post-Pivot Strategy*, *The Diplomat*, 11. 11. 2017., <https://thediplomat.com/2017/11/trumps-post-pivot-strategy/> (12. 11. 2017.)

Istočnom i Južnom kineskom moru, militarizacija umjetnih otoka, diplomatsko zastrašivanje Tajvana, presretanje stranih pomorskih i zračnih snaga te negiranje presuda međunarodnih sudova jasan su pokazatelj kojim će se smjerom kretati kineska vanjska politika. Kina će istovremeno ostati spremna susjednim državama ponuditi gospodarske povlastice u obliku čvršćih trgovinskih veza i investicijskih projekata ako će prihvatiti njezinu vodeću ulogu u kreiranju regionalnog poretka. Prema svemu sudeći, kineska vanjskopolitička platforma sve će više poprimati oblik suvremene verzije drevnog tributarnog sustava.

Nastojanja Kine da istisne Sjedinjene Države iz istočne Azije i preuzme ulogu regionalnog hegemonu predstavljat će veliki izazov za američku dominaciju u azijsko-pacifičkom prostoru. Budući da Amerika i dalje smatra da stabilnost i prosperitet istočne Azije počiva na međunarodnom poretku pod njezinim pokroviteljstvom, neće ustuknuti od svoje percipirane uloge "dobrohotnog hegemonu" koji svijetu jamči sigurnost, stabilnost i prosperitet. Jačanje američke vojne nazočnosti, pozivanje na sklapanja novih partnerskih odnosa s državama indo-pacifičke regije i proglašavanje Kine izravnim strateškim konkurentom jasno ocrtavaju konture sadašnje i buduće američke strategije usmjerene prema pokušaju ograničavanja rastućeg kineskog utjecaja. Međutim, njezina misionarska vizija nužnog održavanja američke globalne supremacije vodit će je u izravan sukob interesa s Kinom koja neće odustati od nastojanja za uspostavom sinocentričnog regionalnog poretka. Strah Amerike da će je Kina istisnuti iz istočne Azije ojačat će njezina nastojanja da pokuša zadržati širenje kineske moći i utjecaja, unatoč činjenici da će je takva nastojanja približiti ozbiljnom sukobu sa sve moćnijim konkurentom. Sjedinjene Države će zahvaljujući svojoj vojnoj moći te globalnom ekonomskom i političkom utjecaju u skoroj budućnosti i dalje ostati jedina svjetska supersila. Stagnacija ukupne američke moći koju prati uspon Kine Americi će ipak umanjiti dio kapaciteta za oblikovanje međunarodnog okruženja.

Washington i Peking su se do sada pokazali dovoljno mudrima da ih međusobne razmirice i animoziteti ne dovedu do ozbiljnije konfrontacije. Naposljetku, njihova ekonomska međuovisnost i zajednički sigurnosni interesi do sada su uspjeli nadvladati sile dezintegracije. Međutim, ekonomska integracija i komplementarna sigurnosna pitanja nisu nužno dovoljni kako bi spriječili sukobljene interese, nepovjerenje, pogrešne procijene, tenzije i sukobe. Kada su dvije moćne države zatvorene u krug izrazite borbe za dominaciju, izlazak iz sigurnosne dileme postaje iznimno zahtjevan zadatak. Sjedinjene Države i Kina slijede isti obrazac tranzicije moći kakav je obilježio ranija povijesna razdoblja. Stoga će Washington i Peking morati uložiti velike diplomatske napore kako bi pomirili oprečne interese i spriječili devastirajući sukob. Uzevši u obzir varijable koje definiraju njihov odnos,

evidentno je da Ameriku i Kinu očekuje stoljeće borbe za dominaciju.
Pitanje je samo kojim će se intenzitetom ta borba odvijati.

Dario Kuntić*

The Rise of China and Security of the Asia- Pacific Region

92

SUMMARY: The aim of this paper is to provide an analysis of the People's Republic of China's rise towards the status of a regional hegemon which saps U.S. domination in East Asia and undermines the security structure of the Asia-Pacific region. The main premise argues that China strives towards establishment of the Sinocentric regional order, which confronts it with the United States that wants to preserve its predominant position in the Asia-Pacific region. Accordingly, focus of the paper is on an analysis of China's rise towards the status of regional hegemon and global power, examination of a power transition concept within the international system as a model of understanding the contemporary U.S.-Sino relationship, and analysis of U.S. foreign policy in the Asia-Pacific.

It was concluded that China's endeavours to push out the United States from East Asia and take over the role of regional hegemon will represent tremendous challenge for U.S. domination in the Asia-Pacific region. America's fear that China will push it out of East Asia will strengthen its efforts to contain extension of China's power and influence in spite the fact that that endeavours will move it towards serious conflict with increasingly powerful competitor. It is evident that the United States and China enter in a century of a struggle for domination. The question is what the intensity of that struggle will be.

KEY WORDS: America, China, power transition, Sino centrism, hegemony

* Dario Kuntić, PhD, Ministry of Defence of the Republic of Croatia.
E-MAIL: dkuntic@yahoo.com

Literatura

- Allison, Graham. 2017. *Destined for War*. Boston and New York: Houghton Mifflin Harcourt.
- Bergsten, Fred et al. 2006. *China: The Balance Sheet*. New York: Public Affairs
- Brzezinski, Zbigniew. 1997. Velika šahovska ploča. Varaždin: Interland.
- Cai, Peter. 2017. Understanding China's Belt and Road Initiative. Sydney: Lowy Institute
- Carpenter, Ted Galen. 2005. *America's Coming War with China*. New York: Palgrave Macmillan.
- Chalmers, Johnson. 2004. *Blowback*. New York: Metropolitan Books/Henry Holt and Company.
- Ding, Dou. 2009. The Rise of China: Conflict or Harmony in East Asia?, u: Lam, P. E. (ur.): *The Rise of China and India: A New Asian Drama*. Singapore: World Scientific Publishing, str. 11-15.
- Emmott, Bill. 2008. *Rivals: How the Power Struggle Between China, India and Japan Will Shape Our New Decade*. Orlando: Harcourt
- Evans, Graham and Newnham, Jeffrey. 1998. *The Penguin Dictionary of International Relations*. London: Penguin Books.
- Feng, Zhang. 2010. Rethinking the "Tribute System": Broadening the Conceptual Horizon of Historical East Asian Politics, u: Yongnian, Z. (ur.): *China and International Relations*. London and New York: Routledge, str. 75-101.
- Fukuyama, Francis. 2007. *After the Neocons*. London: Profile Books.
- Geis, John P. 2011. Asian Air Power in 2030: Capabilities and Technologies Required for Potential Future Scenarios, u: Lele, A. and Goswami, N. (ur.): *Imagining Asia in 2030*. New Delhi: Academic Foundation, str. 351-384.
- Gill, Bates. 2007. *Rising Star*. Washington: Brookings Institution Press
- Gilpin, Robert. 1981. *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Glaser, Bonnie S. 2012. Pivot to Asia: Prepare for Unintended Consequences. 2012 *Global Forecast*. Washington: Center for Strategic and International Studies
- Goldstein, Avery. 2013. U.S.-China Interactions in Asia, u: Shambaugh, S. (ur.): *Tangled Titans: the United States and China*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., str. 263-291.
- Hunt, Michael H. 2007. *The American Ascendancy*. Chapel Hill: The University of South Carolina Press.
- Kang, David C. 2007. *China Rising: Peace, Power, and Order in East Asia*. New York: Columbia University Press.
- Kang, David C. 2012. *East Asia before the West: Five Centuries of Trade and Tribute*. New York: Cambridge University Press
- Kissinger, Henry. 2003. *Treba li Amerika vanjsku politiku*. Zagreb: Golden marketing
- Kissinger, Henry. 2012. *On China*. New York: Penguin Books.
- Kuntić, Dario. 2015. The Ominous Triangle: China-Taiwan-the United States Relationship. *Croatian International Relations Review*, XXI (72): 239-280.
- Lu, Yeh-chung. 2016. From Washington with Love? Taiwan's Perspective on the US Rebalance to Asia, u: Huang, D. W.F. (ur.): *Asia Pacific Countries and the US*

- Rebalancing Strategy*, New York: Palgrave Macmillan, str. 211-226.
- Mearsheimer, John. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York and London: W. W. Norton & Company.
- Organski, A.F.K. 1969. *World Politics*. New York: Knopf.
- Shambaugh, David. 2013. Tangled Titans, u: Shambaugh, S. (ur.): *Tangled Titans: the United States and China*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. str. 3-26.
- Sutter, Robin G. 2010. *Chinese Foreign Policy: Power and Policy since the Cold War*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers
- Tucker, Nancy Bernkopf. 2013. The Evolution of U.S.-China Relations, u: Shambaugh, S. (ur.): *Tangled Titans: the United States and China*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. str. 29-49.
- Tukidid. 2009. Povijest Peloponeskog rata. Zagreb: Matica hrvatska.
- Twomey, Christopher P. 2013. The Military-Security Relationship, u: Shambaugh, S. (ur.): *Tangled Titans: the United States and China*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. str. 235-259.
- Weitz, Richard. 2013. China-US Military Ties on the Upswing. *China Brief* 13(19): 6-10.
- Wuthnow, Joel and Saunders, Phillip C. 2017. *Chinese Military Reform in the Age of Xi Jinping: Drivers, Challenges, and Implications*. Washington: National Defense University Press
- Ye Hailin. 2009. Safe Seas. *Beijing Review* No. 13
- Zakaria, Fareed. 2009. Svijet nakon Amerike. Zagreb: Fraktura